

עפ 320/23 - דוד אשטה נ' מדינת ישראל

פלילי - שיקולי ענישה

פלילי - חוק העונשין - עבירות המתה

בית המשפט העליון

ע"פ 320/23

לפני:

כבוד השופט יוסף אלרון
כבוד השופטת גילה כנפי-שטייניץ
כבוד השופט חאלד כבוב

המערער:
נגד

דוד אשטה

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט
המחוזי בבאר שבע ב-תפ"ח 58841-11-19
מימים 11.7.2022 ו-6.12.2022, בהתאמה,
שניתנו על ידי סגן הנשיאה א' ואגו, השופט א'
אינפלד והשופט א' חזק
י"ג באדר התשפ"ה (13 מרץ 2025)

תאריך ישיבה:
בשם המערער:
בשם המשיבה:

עו"ד יאיר חמודות

פסק-דין

השופט יוסף אלרון:

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (סגן הנשיאה א' ואגו, השופט א'
אינפלד והשופט א' חזק) ב-תפ"ח 58841-11-19.

בהכרעת הדין מיום 11.7.2022, הורשע המערער ברציחתו של אבי סאביוב (להלן: המנוח) ביסוד

נפשי של אדישות לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), וזאת לאחר שכתב האישום המתוקן ייחס לו את ביצועה של עבירה זו ביסוד נפשי של כוונה. בגין הרשעתו, נגזר על המערער ביום 6.12.2022 עונש של 22 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית. הערעור נסוב על שני רכיביו של פסק הדין.

במהלך הדיון שנערך לפנינו, צומצמה המחלוקת בין הצדדים לכדי שתי סוגיות בלבד - (א) מהו היסוד הנפשי שבו המית המערער את המנוח - אדישות (ומכאן שהרשעתו בעבירת הרצח בדין יסודה), או קלות דעת (ומכאן שנדרש היה להרשיעו בעבירת המתה בקלות דעת לפי סעיף 301ג לחוק)? (ב) ככל שהרשעת המערער בעבירת הרצח תיוותר על כנה - האם יש להקל בעונשו בהיותו חמור יתר על המידה כטענתו?

סקירת ההליכים עד כה תיעשה אפוא באופן ממוקד, בראי הסוגיות המצומצמות הדורשות את הכרעתנו.

2. על פי המתואר בכתב האישום המתוקן, בין המערער למנוח שרר סכסוך מוקדם שמקורו אינו ידוע.

ביום 27.10.2019, בשעה 17:45 לערך, המנוח שהה בכניסה למרכז "נתיביו" בנתיבות (להלן: המרכז). בסמוך למועד זה, המערער הגיע לחניית המרכז יחד עם חברו דניאל שרהשר (להלן: דניאל), ברכבו של האחרון. לאחר שהשניים ירדו מהרכב, דניאל הלך לכיוון הכניסה למרכז, ואילו המערער הלך לכיוון חלקו האחורי. בכניסה למרכז, פגש דניאל את המנוח ולחץ את ידו. בשלב זה, המערער הגיע אף הוא לכיוון הכניסה למרכז כשברשותו סכין וקרא למנוח ב"טון מאיים", כלשון כתב האישום. למשמע קריאות המערער, המנוח שבר בקבוק בירה שהיה בידו, והתקדם לעברם של המערער ודניאל כשפיית הבקבוק בידו. המערער בתגובה הניף מול המנוח את הסכין וביקש ממנו שישליך את פיית הבקבוק. המנוח עשה כדברו, והמערער הוריד את ידו ואחז את הסכין כשלהבה מופנה כלפי פנים אמתו. בהמשך לכך, המערער והמנוח התקדמו לעבר החנייה האחורית של המרכז.

בשלב מסוים, השניים נעצרו והחל ביניהם ויכוח שבמהלכו המערער דקר את המנוח באמצעות סכין דקירה אחת בחלק השמאלי של צווארו. המנוח החל לדמם ולחרחר, והמערער נמלט מהמקום כשהוא צועק לדניאל לבוא עמו. השניים עזבו את המקום ברכבו של דניאל, בעוד המנוח, לאחר שהמשיך ללכת מספר מטרים, נפל על הקרקע ואיבד את הכרתו.

המנוח פונה לבית החולים כשהוא מונשם, ושם נקבע מותו כתוצאה מהדקירה שעברה דרך שרירי הצוואר האחוריים, הוושט, הקנה ובלוטת התריס. אורך תעלת הדקירה כ-11 ס"מ. הדקירה גרמה לפצע באורך 1.9 ס"מ, ולדימומים מפושטים ברקמות הרכות של הצוואר, לנוזל דמי רב בדרכי הנשימה

ולסימני שאיפת דם בריאות, לצד פציעות נוספו שנגרמו לו כתוצאה מנפילתו.

בגין מעשיו, יוחסה למערער כאמור עבירת רצח, ביסוד נפשי של כוונה, לפי סעיף 300(א) לחוק.

3. בתום ניהול הליך הוכחות, בית המשפט המחוזי הכריע כי היסוד הנפשי שבו נעברה עבירת הרצח הוא אדישות ולא כוונה. נקבע, כי משנמצא "שחפצו הפוזיטיבי של הנאשם [המערער - י' א'] היה 'רק' לחבול קשות במנוח, ולא דווקא להמיתו, מתחייב לקבוע, שהנאשם היה שווה נפש ואדיש להיתכנות גרימת התוצאה הקטלנית ולמותו של קורבן הדקירה" (ההדגשה במקור - י' א'). לצד זה הודגש כי אין מקום לייחס למערער יסוד נפשי של קלות דעת, מאחר שהתנהגותו אינה עולה בקנה אחד עם תקווה להצליח למנוע את התוצאה הקטלנית. יצוין, כי מלבד ההכרעה בדבר היסוד הנפשי, בית המשפט המחוזי דחה טענות להגנה עצמית ו"הגנה עצמית מדומה" שהעלה המערער.

4. לאחר שהמערער הורשע בביצוע עבירת הרצח ביסוד נפשי של אדישות, נפלה מחלוקת בין שופטי בית המשפט המחוזי לעניין העונש. דעת הרוב (מפי סגן הנשיאה ואגו, אליו הצטרף השופט אינפלד) קבעה כי מתחם העונש ההולם בעניינו של המערער הוא בין 17 ל-23 שנות מאסר בפועל, לצד "מאסר מותנה משמעותי". בקביעת מתחם זה, נסמכה דעת הרוב, בין היתר, על ההחמרה המגולמת ברפורמה בעבירות ההמתה ביחס למעשי המתה המבוצעים באדישות; כמו גם על פסקי דין של בית משפט זה שעסקו בעבירת הרצח באדישות וניתנו בסמיכות זמנים למועד מתן גזר הדין בהליך דנן.

בגדרי מתחם הענישה, קבעה דעת הרוב כי אין למקם את עונשו של המערער בקצהו העליון של המתחם "בעיקר, לנוכח גילו היחסית הצעיר". בהתאם, גזרה על המערער עונש של 22 שנות מאסר בפועל; 12 חודשי מאסר על תנאי; ותשלום פיצוי בסך 258,000 ש"ח למשפחת המנוח. דעת המיעוט (השופט חזק) מנגד, סברה כי יש לגזור עונש חמור מזה שפסקה דעת הרוב, כך שרכיב המאסר בפועל יעמוד על 24 שנים. זאת, בהתחשב בכך שהמתת המנוח בוצעה "באמצעות דקירתו במקום רגיש ומסוכן".

5. טענת המערער לעניין הכרעת הדין מופנית כאמור כלפי קביעת בית המשפט המחוזי בדבר היסוד הנפשי. לעמדתו, ההמתה שביצע נעשתה מתוך קלות דעת ולא מתוך אדישות. את טענתו נימק, בין השאר, בכך שבית המשפט המחוזי שגה בקובעו כי המערער חפץ להשיב למנוח "מידה כנגד מידה" בעקבות תקיפה אלימה שבמסגרתה נדקר על ידי המנוח - תקיפה שהתרחשה כ-4 שנים לפני מועד האירוע דנן. עוד נטען כי אף מהתבוננות בתקרית מושא כתב האישום כשלעצמה לא הוכח כי מדובר באדישות ולא בקלות דעת. זאת, משמדובר בדקירה יחידה, שלטענת המערער לא כוונה למקום רגיש, ו"שלאחריה ניתק המערער מגע מהמנוח". כטענה חלופית, עמדת המערער היא כי העונש שנגזר עליו

מחמיר עמו יתר על המידה בראי פסיקה קודמת של בית משפט זה. המשיבה, מנגד, סומכת ידיה הן על הכרעת דינו, הן על גזר דינו של בית המשפט המחוזי.

6. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים הגעתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות על כלל רכיביו.

אשר להכרעת הדין, איני מוצא מקום לקבל את טענת המערער כי היסוד הנפשי שבו ביצע את מעשה ההמתה היה של קלות דעת. לא בכדי דיונו של בית המשפט המחוזי בסוגיית היסוד הנפשי התמקד בשאלה אם מדובר בכוונה או באדישות - ורק משנשללה תחולתה של "חזקת הכוונה" בעניינו, וזאת מחמת הספק, הורשע המערער ברצח באדישות. נסיבות המקרה דנן רחוקות אפוא למדי ממקרים בהם יש לייחס לנאשם יסוד נפשי של קלות הדעת. לשון אחר: המקרה שלפנינו מתמקד בקו הגבול שבין כוונה לאדישות, והוא רחוק מלהציג שאלה מורכבת ביחס לקו הגבול שבין אדישות לקלות דעת.

את ליבת האירוע מושא כתב האישום ניתן לתאר בפשטות - תחילה, המערער, חמוש בסכין, ניצב מול המנוח שבידו פיית הבקבוק ששבר. למשמע דרישת המערער שגובתה בהנפת הסכין כי יניח את פיית הבקבוק, המנוח מציית. מאותו רגע, המערער, ששולט לחלוטין בהתרחשות האירוע, ניצב כשהוא חמוש בסכין למול המנוח המצוי בידיים חשופות. בתום חילופי דברים בין השניים, ובהמשך לביטוי בעל קונוטציה מינית מצד המנוח, המערער מחליט באופן ספונטני לעשות שימוש בסכין. בהנפת יד מהירה, מתוך מטרה התקפית, ושלא אגב התגוששות פיזית, המערער נעץ את הסכין בצווארו של המנוח - כך שזו חדרה לעומק של 11 ס"מ במרכז צווארו. ויודגש - עניין לנו בדקירה שכוונה לאזור רגיש ביותר, ושעוצמתה, כמו גם ההחלטיות שנלוותה לביצועה, הובילו לחדירה עמוקה לתוך צוואר המנוח. אף לאחר שליפת הסכין מצוואר המנוח, המערער לא שעה לסייע לו, אלא נמלט מהמקום בתקווה שלא ייתפס. בנסיבות אלה, גם אם נותר ספק שמא "חזקת הכוונה" לא השתכללה, אין ספק כי המערער אינו מי שפעל "מתוך תקווה להצליח" למנוע את התרחשות התוצאה הקטלנית, וממילא ברור לחלוטין כי אין הוא קל דעת (סעיף 20(א)(2)(ב) לחוק). אף לא קרוב לכך (ראו והשוו: ע"פ 9232/18 טוטיקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (5.11.2020)).

7. בהקשר זה ראוי להבהיר כי התקווה למניעת התוצאה הנדרשת בגדרי היסוד הנפשי של קלות דעת אינה יכולה להיות תקווה ערטילאית - עליה להיות כזו המעוגנת בתשתית העובדתית והראייתית. כפי שצינתי רק לאחרונה:

"התנהגותם זו של המערערים ממחישה עד כמה רחוק היסוד הנפשי שבו פעלו מקלות דעת. יוזכר כי יסוד נפשי זה מוגדר כ'נטילת סיכון בלתי סביר לאפשרות גרימת התוצאות [...] מתוך תקווה להצליח למנען' [...] ממעשי המערערים לא נשקפת תקווה קלה או רצון כלשהו למניעת מות המנוח. ידועה בהקשר זה אמרתו של פרופ' פלר כי 'התקווה' הנדרשת בגדרי קלות הדעת היא כזו 'המעוגנת מבחינה

עובדתית, במציאות [...] אך תקווה, גם אם קיננה בלבו של המערער, אינה יכולה להיות בנויה על מקריות, מזלות או נסים' [...]

לקיומה של תקווה מעין זו בקרב המערערים - אין ולו ראייה אובייקטיבית אחת; התנהגותם מלמדת ברורות אחרת" (ע"פ 6576/23 ברכאת נ' מדינת ישראל, פסקה 38 (27.4.2025) (להלן: עניין ברכאת); ההדגשות במקור - י' א').

והדברים בהחלט מתאימים, בשינויים המחויבים כמובן, גם לעניינו של המערער שלפנינו - אין בעניינו ולו אינדיקציה כלשהי לכך שרצה למנוע את קרות התוצאה.

יוצא אפוא שדין טענת המערער בדבר היסוד הנפשי בו פעל לדחייה, וממילא יש לדחות את הרכיב בערעורו המופנה כלפי הכרעת הדין; התיג הראוי למעשיו של המערער אינו אלא רצח.

8. אף בעונש שגזר בית המשפט המחוזי איני מוצא מקום להתערב. רבות כתבתי על חומרתה של עבירת הרצח, בין כשזו נעשית ביסוד נפשי של כוונה, בין כשזו נעשית ביסוד נפשי של אדישות (ראו למשל: עניין ברכאת, בפס' 42; ע"פ 6063/21 מדינת ישראל נ' יאסין, פסקאות 41-42 (26.3.2024)).

אחת מתכליותיה המרכזיות של הרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 137)), התשע"ט-2019, ס"ח 230 (להלן: הרפורמה)) היא החמרת הגישה העונשית כלפי מעשי המתה באדישות לעומת הדין שקדם לה. כעת, הגם שעדיין ישנה חשיבות להבחנה בין כוונה לאדישות לעניין העונש, שני יסודות אלה הם שכרוכים יחד, בעוד בדין הישן יסוד האדישות דר בכפיפה אחת עם קלות דעת. כריכת הכוונה והאדישות יחדיו הובילה לשינוי היחס לעבירות המתה המבוצעות באדישות גם במישור התיג ("רצח" ולא "הריגה"), וגם במישור העונש (מאסר עולם כעונש מרבי או חובה, כתלות בסעיף העבירה, חלף עונש מרבי של 20 שנות מאסר).

הוזה אומר: לא דומה הענישה בגין מעשי ההמתה באדישות לפני הרפורמה, עת באו בגדרי עבירת ההריגה, לענישה בגין מעשים אלו לאחר הרפורמה, עת מעשים אלו מהווים רצח. הכללת האדישות והכוונה יחד תחת עבירות הרצח, מלמדת אפוא כי נדרשת החמרה ניכרת בענישה כשמדובר בהמתה באדישות במסגרת הדין הקיים.

9. בהמשך לכך, במרוצת פסקי הדין שניתנו לאחר הרפורמה, התעצבה לה מדיניות הענישה בעבירות החדשות שנתווספו במסגרתה ובכלל זה בעבירת הרצח הבסיסית ביסוד נפשי של אדישות. ממקרה

למקרה, חידד בית משפט זה כי מעשי הרצח באדישות אינם עשויים מקשה אחת. יש מהם המבוצעים תוך שימוש ברכב, יש המבוצעים תוך נקיטה באלימות פיזית נטולת שימוש בנשק, ויש מהם המבוצעים תוך שימוש בנשק קר או חם (ראו עניין ברכאת, בפס' 35 וההפניות שם). משבכלל המקרים הללו ההרשעה הייתה בעבירה זהה - עבירת הרצח הבסיסית לפי סעיף 300(א) לחוק, ההבדל בנסיבות ביצוע העבירה הוא שיצר במידה רבה את הבידול בין המקרים בגזירת הדין, ובפרט באופן שבו נקבע מתחם העונש ההולם. בהתאם, ניתן לתאר בקווים כלליים את משרעת הענישה שהתגבשה, כך שבצידה האחד ניצבו עד כה, ככלל, מקרים של שימוש ברכב (ראו: ע"פ 43278-08-24 לולו נ' מדינת ישראל (9.2.2025); עפ"ג 16607-09-24 אלכמלאת נ' מדינת ישראל (4.5.2025)); בעוד בצידה השני ניצבו מקרים שכללו שימוש בנשק או באלימות מופלגת בחומרתה ובנסיבותיה (ראו: ע"פ 2079/22 חוג'יראת נ' מדינת ישראל (13.8.2023); ע"פ 1464/21 קפוסטין נ' מדינת ישראל (11.9.2022)); בשני המקרים נגזר עונש של 22 שנות מאסר בפועל, תוך שצוין מפורשות כי לא מוצה הדין משמדובר היה בהחמרת ענישה על ידי ערכאת הערעור).

מובן כי על ציר זה, עבירת רצח כזו שבוצעה בענייננו, בה נעשה שימוש בסכין לשם דקירה עוצמתית לאזור כה רגיש כאזור הצוואר - ממוקמת בסמוך לקצה המחמיר של הציר. כשלכך מוסיפים את עברו הפלילי של המערער, הכולל לא פחות מ-11 הרשעות קודמות (ת/1 לעונש), לרבות עבירות איומים, אלימות ונשק, שבגינן אף נגזרו עליו עונשי מאסר בפועל; וכן את תמונת הנזק הקשה שנשקפת מתסקיר משפחת המנוח, שמפאת צנעתם לא תפורט כאן - עולה למעלה מכל ספק שהמקרה דנן אינו נמנה על המקרים שבהם ערכאת הערעור תתערב בעונש שגזרה הערכאה הדיונית. לא נפלה טעות בגזר הדין; אף סטייה מהותית ממדיניות הענישה הנוהגת אין לפנינו (ראו מני רבים: ע"פ 1250/24 עליאן נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (31.10.2024)).

לצד זאת יוער כי כשמדובר בעבירת הרצח, המשקל שראוי לייחס לגילו הצעיר של נאשם שאינו קטין, מצומצם (והשוו לדבריי ב-ע"פ 1442/22 ניקולקין נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (28.5.2023)). על אחת כמה וכמה במקרים מעין המקרה דנן, שבהם אין זה מובן מאליו שגילו של המערער יצדיק הקלה כלשהי בעונש (בעת ביצוע העבירה היה בן 28 שנים - רחוק מאוד מגיל קטינות, ובמועד מתן גזר הדין היה 31 שנים); זאת, בייחוד שעה שבגדרי הנסיבות הנשקלות בתוככי מתחם העונש ההולם עומד לו לחומרה עבר פלילי מכביד כעברו של המערער.

10. לנוכח כל האמור, אציע לחברתי ולחברי כי נורה על דחיית הערעור.

יוסף אלרון
שופט

השופטת גילה כנפי-שטייניץ:

אני מסכימה.

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת

השופט חאלד כבוב:

אני מסכים.

חאלד כבוב
שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט יוסף אלרון.

ניתן היום, י"ג אייר תשפ"ה (11 מאי 2025).

חאלד כבוב
שופט

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת

יוסף אלרון
שופט